

In der franziskaner Kloster am Poljuda in Split wurde für die Geschichte der Medizin und Pharmazie in Split ein sehr bedeutendes Dokument entdeckt. Es handelt sich um eine Sammlung von cc 4000 Rezepten aus der Zeitspanne eines ganzen Jahrhunderts, von 1620 bis 1725. Die Rezepte sind zwar keine originale Orthographe der ärztlichen Rezepte und die Sammlung hat nicht den Charakter der Folianten die sie sonst haben müsste, sondern handelt es sich um eine Policensammlung mit eingetragenen Rezepten. Diese äussere Form der Sammlung ist die Folge ihrer Herkunft, weil sie nicht ein Werk der Ärzte sondern der Apotheker und die Frucht ihrer Administration, oder besser, der spezifischen Klosteradministration.

Die Gesamtzahl der aufbewahrten Policen ist 40.

In den Policen war manchmal Material für technische Zwecke eingetragen. Ihrer Zusammensetzung und der Form nach sind die Rezepte sehr verschieden. Es gibt keine Form die nicht vertreten ist. Reich ist auch die materia medica pflanzlicher, animalischer, mineraler und chemischer Herkunft.

Obwohl die materia medica rein chemischer Herkunft noch im erheblichen Unverhältnis mit der materia medica pflanzlicher Herkunft steht, ist die Sammlung dieser Rezepte im vollem Sinne iatrochemischen Charakters und stellt ein illustratives Beispiel dar, wie die Iatrochemie über die Pharmazie nicht nur die Oberhand gewonnen hat, sondern sie auch umgestaltet, weil die materia medica pflanzlicher Herkunft mehr in chemisch bearbeiteten als in natürlichen Zustände in den Rezepten dieser Sammlung vorkommt.

Auch die Sammlung der Rezepte des Klosters am Poljuda ist eine Sammlung des »nova et vetera«. Neben den Präskriptionen des Galenus, Mesua, Nikola Prepesit und anderen Dogmatikern, Vetretern der antiken Pharmazie, so wie der frühen und späteren Mittelalters finden sich die Präskriptionen von Mathioli, Kvercetana, Lucateli und Paracelsus, des Führers des neueren Geistes in der Pharmazie. Deswegen ist diese Sammlung eine getreue Spiegelung der Pharmazie des XVII und der ersten Hälfte des XVIII Jahrhunderts, aber nicht weniger auch eine Spiegelung der Pharmazie früherer Zeiten.

LEKOVI I POSUĐE KOTORSKE APOTEKE IZ 1632. GODINE

Risto KOVIJANIC

Kotorska gradska apoteka spada među najstarije apoteke u našoj zemlji. Njen rad može se pratiti od 1326. godine, od najstarijih sačuvanih kotorskih sudsko-notarskih spisa pa sve do danas. Za vladavine Stevana Dečanskog i cara Dušana u Kotoru su radili istovremeno po dva gradska lekara, internist i hirurg i jedan gradski apotekar. Pored gradskog, pominje se još jedan apotekar u 1326—37. godini. To je dokaz da je u Kotoru postojala apoteka i pre toga, svakako u drugoj polovini XIII veka, još u vreme vladavine kralja Uroša I ili kralja Milutina, odnosno kraljice Jelene Uroševke-Anžuske, koja je u ime svog sina upravljala Zetom sa Primorjem.

Prvi poznati gradski apotekar u Kotoru bio je iz Venecije (1326—37). Pored njega su se smenili dva apotekara, oba iz Barleta, kao njegovi pomoćnici ili kao privatisti. Tokom tih dvanaest godina radila su tri gradska internista (fizikusa). Jedan iz Osima, drugi iz Rima, treći, po svoj prilici, iz Padove i dva hirurga, prvi iz Osima, drugi iz Bara — Menča Baranin, prvi poznati »starosrpski lekar«, kako kaže Jireček (Državni arhiv u Kotoru, SN I, str. 60, 87, 131, 156, 304; I—2, str. 25, 221, 269, 319, 321, 324, 338).

Kotorski pisani spomenici iz 1338—94, 1401—18. i 1422—27. godine nisu sačuvani. Iz drugog perioda sačuvanih sudsko-notarskih spisa, 1395—1400. godine, saznajemo da su u to vreme, u doba kotorske samostalnosti, služila u Kotoru dva gradska lekara istovremeno, hirurg iz Bolonje i berberin-zubar iz Barlete, zatim dva gradska apotekara naizmenično, Jakobo Kambijev iz Bolonje i Ratko Ozrenić, nastanjen u Dubrovniku, prvi naš poznati apotekar, koji je posle toga radio u Srbiji (II, str. 345, 347, 412, 422, 539).

Iz sačuvanih spisa sa kraja XIV veka saznajemo da je u Kotoru duže bio gradski apotekar Marko Paolo iz Venecije, pre Ratka Ozrenića i Jakoba iz Bolonje. Došao je u Kotor još za vladavine sara Uroša, i tu služio, vrlo verovatno, za vladavine Tvrtka I (1385—91). Oženio se u Kotoru, negde krajem šezdesetih godina, i dobio u miraz kuću, koja se pominje 1395. godine kao vlasništvo njegovog sina, sveštenika. Nalazila se pored kolegijalne crkve sv. Marije, kod severnih gradskih vrata, na istom mestu gde je danas restaurirana najstarija kotorska apoteka. — Ratko Ozrenić bio je gradski apotekar

pre 1396. godine, a Jakobo iz Bolonje 1396—9, kad je gradski notar bio njegov zemljak Jakobo Ugodoniko iz Bolonje. — Pjetro iz Kremone bio je gradski apotekar u Kotoru više godina, pre 1420, kada je Kotor, posle trideset godina svoje republikanske samostalnosti, potpao pod vlast Venecije (II, str. 11, 73, 94, 346, 348, 354, 422, 539, 626, 634; III, str. 405, 463; IV, str. 69).

Najstarija kotorska apoteka nalazi se iza kolegijalne crkve sv. Marije, obnovljena za vladavine Stevana Prvovenčanog (1221), u blizini stare crkve sv. Luke, sagrađene 1195. godine u doba »velikog župana Nemanje i njegovog sina kralja Vukana«, kako se navodi u prvobitnom natpisu na latinskom jeziku. Svakako, to je kuća apotekara Marka Paola iz Venecije, imovina njegove žene Kotoranke. Sklona padu, ona je restaurirana pre dve-tri godine. Pre njene restauracije moglo se konstatovati da je njeno prizemlje (apoteka) bilo vrlo staro. Po mišljenju dobrih znalaca, građevinskog inženjera Vinka Đurovića, profesora Beogradskog univerziteta, i Iva Stjepčevića, starog Kotoranina, istoričara i najboljeg poznavaoa kotorskog starog kamenja i natpisa, ono je moglo biti iz druge polovine XIV veka. To su pokazale i unutrašnje pregrade prilikom njene obnove. Prvi sprat je bio, isto tako, star. Na njemu je sa pročelja docnije uzidan apotekarski amblem — mrtvačka glava sa dve zmije koje se provlače kroz očne i ušne duplje. Ako je prvi sprat bio mlađi od prizemlja, on je prepravljan u XV veku, možda kad je kuća stradala od požara, jer je građevinski inženjer Srđan Gopčević, koji je rukovodio restauracijom, naišao na tragove nekadašnjeg požara. Drugi i treći sprat dozidani su mnogo docnije, izgleda u XVIII veku. Opisi kuće apotekara Marka u dokumentima sa kraja XIV veka potpuno odgovaraju ovoj kući — po mestu, položaju i izgledu. Prema tome, to bi bila jedna od najstarijih ili možda najstarija sačuvana zgrada gradske apoteke u našoj zemlji. Sudeći po nekim docnijim dokumentima, u njoj je stanovao (i držao apoteku) i apotekar Zuminijano iz Bolonje (1429—35) za vreme svog prvog službovanja u Kotoru (II, str. 275, 276, 338, 581; V: 48, 232, 410, 411).

Kotorska gradska apoteka radila je uoči dolaska venecijanske vlasti, kad je apotekar bio Pjetro iz Kremone, na Trgu sv. Tripuna, u kući Laurencije Buće, ispod crkve sv. Pavla, sagrađene (1263) za vladavine Uroša I, čije ime je stajalo u starom prvobitnom natpisu. Dvadeset godina docnije, dok je tamo radio apotekar Antonio Beli iz Narda (iz južne Italije) i za vreme drugog službovanja Zuminijana iz Bolonje, ona se takođe nalazila na Trgu sv. Tripuna, u kući Dragoja Markova Draga, čije su osnove sačuvane. Ne može se utvrditi da li je tu radila i u drugoj polovini XV veka. Izgleda da je gradska apoteka bila na Trgu sv. Tripuna i u prvoj polovini XVI veka, sudeći po mestu stanovanja apotekara Kalimerija Afraškate iz Brešije (IV, str. 69; XVI, str. 454; XXXVIII, str. 380).

U XVII veku radile su u Kotoru dve apoteke, čiji su vlasnici naizmenično birani za gradskog apotekara. Jedna je bila u kući Ivana Jakonje. Držao je apotekar Alberto Sperandio iz Padove, koji je radio u Kotoru skoro 40 godina (1587—1625). Druga se nalazila u blizini crkve sv. Petke (danas sv. Ane), iznad današnjeg Pomorskog muzeja, u kući koju je 1622. godine kupio apotekar Marin Smakja iz Maćerate (južno od Ankone). On, njegov sin, unuk i dva praunika držali su apoteku u Kotoru skoro 150 godina (1592—1738). Tu je radila krajem XVII i početkom XVIII veka. Vodio ju je magistar Antonije Petrov Smakja punih 50 godina, a posle njega nekih tri-

desetak godina magistar Florio Rusi, koji je od Antonija kupio kuću i apoteku. Pre 1622. godine možda se nalazila u većoj kući porodice Smakja, kod kolegijalne crkve sv. Marije, u kojoj je stanovao apotekar Petar Smakja, koji je kotorsku apoteku držao preko 50 godina (1643—96). Da li je to bilo u najstarijoj zgradi apoteke ili u njenom susedstvu ne može se utvrditi (LXXV, str. 1076; LXXX, str. 180, 182; CXIII, str. 769; CXLVII, str. 93, 101).

Apotekar je bio dužan da apoteku snabdeva potrebnim lekovima. Lekove i njihovu cenu kontrolisao je gradski lekar. To je činio i sa članovima gradskog saniteta, koje je biralo Veliko veće, na čelu sa gradskom upravom (knezom i sudijama), ona je radila po direktivama Malog veća. Često se pominju nabavke, pošiljke i spravljanje lekova.

Najstariji sačuvani spisi lekova kotorske gradske apoteke potiču iz 1556. godine. Njegovu foto-kopiju objavio sam sa Ivom Stjepčevićem u knjizi »Kulturni život starog Kotora«, II Cetinje, 1957. Drugi je iz 1628. godine, koji smo Stjepčević i ja objavili u beogradskom časopisu »Narodno zdravlje« za 1954, sv. 7—8. To je spisak apoteke Marina Smakje, sastavljen posle njegove smrti. Ima 173 redna broja, od kojih oko 150 obuhvata lekove; ostalo je apotekarsko posuđe. Inventar je procenjen na 630 lira, a od tog iznosa veći deo otpada na lekove.

Treći stari spisak lekova i apotekarskog posuđa, koji ovde donosimo, sastavljen je 1632. godine. Apoteku je držao magistar Bernardin Antonili iz Saloa (sa jezera Garda), gradski apotekar, zajedno sa svojim bratom. Bernardin i njegov sin magistar Djakomo vodili su je osam godina (1621—28). Njihov potomak Antonije Antonioli pominje se 1706. godine kao hirurg u Budvi. I danas ima tamo apotekara iz te davno asimilovane italijanske porodice.

Ovaj inventar kotorske apoteke iz 1632. godine ima 343 redna broja. Njegova vrednost iznosila je preko 4.000 lira (800 dukata). Pisan je venecijanskim dijalektom, teško čitljivim rukopisom. Zato u prepisu nije isključena neka greška (gde nismo bili sasvim sigurni stavili smo znak pitanja). Postoje i greške pisara, koji se povodio za iskvarenim izrazima venecijanskog dijalekta, i nedoslednosti u pisanju pojedinih reči. Inventar smo prepisali verno, prema tekstu originala. Neki listovi su pri dnu iskrzani, pa se poslednji redovi ne mogu pročitati, kao ni desni rubovi lista sa kojih su otpali brojevi cena nekih lekova. Popis i procenu inventara izvršio je Nikola Zarić, gradski apotekar, koga je odredila za taj posao gradska uprava, a on joj je podneo ovaj inventar 23. maja 1632.

INVENTARIO DELLA SPICIARIA DEL SIGNOR BERNARDIN ET PRECIO

	Lire	Soldi
1) Vasi de magiolichca sortadi tra grandi et piccoli No 184, in ragon de cinque al ducato, val	229	—
2) Scatole de nogera grande No 35, in region de L. 2,8 l'una	84	—
3) Dette tonde No 58 a L. 1, S. 16 l'una, val.	104	—
4) Dette piccole da semenze No 16 a S. 8 l'una	6	8

	Lire	Soldi
5) Dette da semenze verde de albeo No 33 a S. 4 l'una	6	12
6) Dette grande verde No 16 a S. 8 l'una	6	8
7) Doi scatolle indione No 2 a S. 10 l'una	1	—
8) Busoli da specie aromati da No ... (mrlja) l'una	5	—
9) Detti da piccole No ... (mrlja od vlage)	6	...
10) Scatolle da pilolle ... (mrlja od vlage)	1	...
11) Balle de magiolichca ... (mrlja od vlage)	52	...
12) Vasi da mostra de magiolichca con li coperchi No 2 a L. 14	28	—
13) Morteri de bronzo 3 grandi et 3 piccoli, doi maccette de bronzo piccole, pesano in tutto l[ibri] 165 a S. 50 la li[b]ra, val	412	10
14) Rami di vassi di peso l[ibri] 56 a S. 50 la li[b]ra, val	140	—
15) Doi para de forffe da botega a L. 3 il peso, val	6	—
16) Spatole de laton No 8 a L. 1 l'una	8	—
17) Dete de fero No 8	2	—
18) Il restello de dette di legnio	(?)	
19) Scatolle da confetto vode ... (?) 2	8	(?)
20) Una casella con mostre de vero	3	—
21) Dua casete de laton de dua foradine	16	—
22) Gotti da medi de stagnio No 6 a L. 3 l'uno	18	—
23) La immagine con la luminaria	8	—
24) Vasi de tonda No 4 a S. 24 l'uno	5	—
25) Morteri di pionbo No 2 pesano l[ibre] 51 a S. 10 la li[b]ra	25	—
26) Piteri vaseti da ogli et tormentina No 28	16	—
27) Vase bianche No 4 tra bene et cative in tutto	10	—
28) El san Marcho con sua forcina	30	—
29) Una scaleta	2	—
30) Una piria da specie con il baston	4	—
31) Forme da zucari de legnio No 7	3	(?)
32) Il baston per la caza da confetti	4	—
33) Maze 2 de legnio da mandole	(?)	
34) Alabarda (?)	(?)	
35) Una stadera alla grotta	(?)	
36) Un torcolo de legnio longo senza pio con li sua cavaleti	20	—
37) Una tavola de albeo con la sua tiepidi	(?)	
38) (pocepano) No 4	3	—
39) (pocepano) savon No 2	(?)	—
40) Zochi de legnio morteri grandi No 3	5	—
41) Mezze de fero gli morteri pesano l. 24 a S. 10 la li[b]ra	12	—
42) Bolanze para No 3, dua para grande et uno de piccole	16	—

	Lire	Soldi			
43) La casella di pesi de tutto l[libre] 6, o[nze] 6 et le drame (drahme) di piu	14	—			
44) Serviciali de laton No 3 norci	20	—			
45) (?) detto vechio	3	—			
46) Doi pezi de fero con le sue fiube in pionbade nel balcon ... (?) per la mostra della casela	4	—			
47) Una piera a mandola da masinar con il corente	14	—			
48) Una fogera a ventto di rame	16	—			
49) Un tamiso grande coperto	8	—			
50) Due deti piccoli da specie aromatiche	5	—			
51) Un detto vechio grandio	2	—			
52) Doi tamisi da casela usadi	3	—			
53) Tre tamiseti piccoli da sbiachia	1	—			
54) Stampi da in puntar diversi ... (?) No 10, val in tutto	20	—			
55) Detti rodi (ruota ?) No 6	4	—			
56) Un tornal novo	12	—			
57) Una forma conea	6	—			
58) Un calestano (?)	4	—			
59) Un castor dorante	6	—			
60) Un matiolo	54	—			
61) Un mesuer (misura, mensura?)	4	—			
62) Un spineli	2	—			
63) Balle de vero da confetti No 5	5	—			
64) Catramesi linghi de vero No 4	4	—			
65) Detti No 2 piccoli	1	4			
66) Vasi da sangue suge de vero	10	—			
67) Doi detti in pagliadi	6	—			
68) Bozze No 15 quadre da suro (sughero?)	14	—			
69) Dette a fette No 4	2	—			
70) Ventose No 12	1	4			
71) Al boreli da zuccaro rosato No 14	2	—			
72) Doi gotti de cristal con li sua coperchi	6	—			
73) Un detto piccolo	2	—			
74) Doi veri da candella (?)	12	—			
75) Doi alti catramesi de vero	1	10			
76) Pastere (?) No 8	1	12			
77) Doi storte dopio (?) de vero	8	—			
78) (pocepano)	8	—			
	libre	onze	drame	Lire	Soldi
79) Detto de cinoglosa	—	—	10	4	(?)
80) Dette de sine quibus	—	—	3	1	(?)
81) Dette da strato	—	—	4	1	(?)
82) Dette de argaricho	—	—	3	1	(?)
83) Dette cochie	—	1	—	3	
84) Dette agregat	—	—	4	1	

	libre	onze	drame	Lire	Soldi
85) Dette de nitro	—	1	—	4	
86) Dette indde	—	—	6	2	
87) Trocis de viole	—	—	3	1	
88) „ de diaronon (?)	—	—	6	2	
89) „ de micha	—	—	4	1	
90) „ de minio	—	—	7	2	
91) „ de alondal	—	—	3	(?)	
92) Agaricho trocisto	—	2	—	(?)	
93) Specie cendial temperate	—	1	—	2	
94) „ aromatico rosato	—	1	—	1	
95) „ diagolenga	—	1	—	2	
96) „ de giara	—	1	7	4	
97) „ de diamuschio	—	—	1	(?)	
98) „ de dia margariton caldo	—	—	2	(?)	
99) Corali rossi preparati	—	3	4	3	
100) Corno de cervo preparati	—	3	4	3	
101) Spodio preparato	—	—	10	1	—
102) Perle preparate	—	—	10	30	—
103) Dette inchire (?)	—	—	18	60	—
104) Corali bianchi	—	—	14	1	—
105) Carabbe preparate	—	—	5	—	?
106) Fragmenti preparati	—	—	13	20	—
107) Tucia preparata	—	—	10	1	—
108) Lachia le verzin preparata	—	1	—	1	—
109) Sal prunel	—	1	—	6	—
110) Lapis lazuli (?)	—	—	9	9	—
111) Lapis armeno	—	—	4	3	—
112) Contra herba cioe la diachena	—	—	1	2	
113) Pivere longo	—	1	7	4	
114) Zeduarua (?)	—	—	7	(?)	
115) Sarchca colla	1	—	—	9	
116) Turbitti	—	11	—	3	
117) Manna	14	10	—	1	
118) Armoniago	—	6	—	(?)	
119) Curcuma	—	6	—	(?)	
120) Oli ... (pocepano) No 44	?	?	?	?	
121) Jolappa	—	6	—	12	16
122) Segapin	1	2	—	10	—
123) Sal armoniati	2	—	—	12	16
124) Armoniago	—	3	—	3	—
125) Argaricho	4	4	—	8	10
126) Goma de edera	—	6	—	9	12
127) Oppoponago	—	8	—	18	—
128) Goma ellemi	1	3	—	24	—
129) Bendallio	—	8	—	12	16
130) Galtona	—	7	—	12	

	libre	onze	drame	Lire	Soldi
131) Cufortio (?)	—	1	—	—	16
132) Gomarabichca	2	6	—	8	—
133) Suco (suchio) de liqo (liquore?)	—	4	—	2	—
134) Colla de pesce	—	4	—	1	—
135) Callamo aromatico	—	3	—	1	12
136) Canphora	—	1	—	1	01
137) Cubebe	—	1	—	—	10
138) Cocole de Levante	1	5	—	—	?
139) Vilolle (?)	1	6	—	—	12
140) Stecados	1	—	—	—	16
141) Foglio mala trati	—	5	—	13	08
142) Sebesten (?)	1	—	—	1	12
143) Spigo nardo	—	5	—	13	08
144) de celtichca	—	3	—	3	04
145) Datoli	1	—	—	2	08
146) Cardamomo	—	1/2	—	—	08
147) Squincite (?)	—	5	—	7	12
148) Bacheora	1	2	—	1	10
149) Fenochio de torta (de barba?)	1	—	—	—	16
150) Orzo nostran	5	6	—	2	—
151) Semencina santta	—	3 1/2	—	3	10
152) Tera sig ^{ta} oriental	—	3 1/2	—	5	12
153) Bolo armeno oriental	—	5	—	2	12
154) Carabbe	—	1	3	1	12
155) Storace calamitta	—	3 1/2	—	7	18
156) Noce mescade	—	2 1/2	—	2	—
157) Macis maies (maii?)	—	3	—	6	08
158) Laudano	1	9	—	22	—
159) Castoreo	—	5	—	13	—
160) Oppio tetaicho	—	—	4	1	—
161) Alssa (?) periglio	3	—	—	60	—
162) Vischio quercina	1	9	—	11	04
(Od broja 121—162) Lira:321					18
163) Oropimento	3	6	—	2	16
164) Minio marenado	12	—	—	10	—
165) Verderame (?)	2	2	—	13	16
166) Fumo de rasa	4	6	—	10	—
167) Solfere in cana	5	6	—	3	—
168) Detto in pan	31	—	—	9	—
169) Bolarmenio grosso	10	—	—	8	—
170) Zedriol	7	—	—	2	—
171) Lume de Rochca	20	—	—	8	—
172) Detta brusada	—	4	—	1	—
173) Cascuta	—	6	—	—	12

	libre	onze	drame	Lire	Soldi
174) Bitamo	—	9	—	2	12
175) Lontrussa (lombrussa?)	—	—	—	—	08
176) Aristochina (?) longa et tonda	—	5	—	2	12
177) Coralino	—	1	—	—	10
178) Centaurea minor	—	—	—	—	12
179) Iringo (?)	—	9	—	1	—
180) Sangue de drago grosso	5	6	—	4	08
181) Galla distria	5	—	—	5	—
182) Seme de lin	2	—	—	—	16
183) Lume scagiola	13	—	—	2	12
184) Orbbe diverse	—	—	—	2	—
185) Polvere corta (corteccia)	—	2	—	—	16
186) Detta incarnativa	—	4	—	—	04
187) Sal alcheal	3	6	—	20	—
188) Coriandoli crudi	4	6	—	1	16
189) Anisi crudi	3	—	—	2	08
190) Sachetti vodi da spice No 42	—	—	—	1	12
191) Carte tiagade turchine No 131 con una bianchca	—	—	—	2	—
192) Oro cantarin fogli No 7, verdi	—	—	—	3	—
193) Fior de solfere	—	2	—	8	10
194) Peneti	1	6	—	3	12
195) Aceto sppilitichco in una boza	—	—	—	2	—
196) Scamonea	—	4	—	12	16
197) Una scatolla dentro scalete un libeo (?) arzento uno de oro de mitta a mezo de oro fin in tutto	—	—	—	13	—
(Od broja 163—97 lira :)				162	08
198) Fruti de pasta	3	6	—	11	—
199) Scatolle de figure No 4	—	—	—	6	—
200) Scatolle de zello a figure No 4	—	—	—	6	—
201) Zucaro candido (di amido?)	8	—	—	28	—
202) Zucaro rosso	2	—	—	4	—
203) Canella inchiera	3	9	—	33	15
204) Garofoli	—	3 1/2	—	7	—
205) Specie	7	—	—	21	15
206) Confetto in sorte	23	—	—	57	10
207) Pignoli crudi	5	2	—	10	06
208) Carta colorada	—	—	—	14	10
209) Sangue sug[ante] No 80	—	—	—	3	—
210) Mendole	9	—	—	9	—
211) Uva passa	8	—	—	3	04

	libre	onze	drame	Lire	Soldi
212) Pivere inchiero	3	6	—	10	10
213) Tormentina	19	—	—	36	—
214) Ben bianchco	—	9	—	4	16
215) Infusion de rose sott ^a (sortata ?)	15	—	—	36	—
216) Detta sinps (sinapis?)	3	—	—	3	12
217) Rasa tenera	1	—	—	—	10
218) Suco da fumararia doi gote (?) 2 boze, val	—	—	—	3	—
219) Oglio de mandola dolce	—	2	—	—	12
220) Urni de granati et more in tutto	—	—	—	5	—
221) Grasso zerman (?)	—	7	—	9	—
222) Oglio de anisi	—	—	1	1	—
223) Detto di spico odorifero	—	—	3	—	12
224) Detto de cherve (carve)	—	—	2	1	—
225) Detto de arabbe	—	—	1	—	12
226) Detto de termentina	—	1	—	1	—
227) Detto de lignio santo	—	1	—	5	—
228) Teriachca dia ... (?) un vasetto piccolo	—	—	—	2	—
229) Storace liquido	2	—	—	3	—
230) Empiastro de diaphinicon	2	16	—	10	—
(Od broja 198—230 lira :)				348	04
231) Emplattio de mel lotto	3	—	—	9	—
232) Unguento de rognia	4	6	—	—	—
233) Detto de ceruza	1	6	—	—	—
234) Detto de minio	—	6	—	—	—
235) de rasin	4	—	—	—	—
236) Detto de trecia	3	6	—	—	—
237) Detto de litorgirio	5	6	—	—	—
238) Detto de mater selva inporta tuti fruti	2	—	—	40	10
239) Un. frig ^{te} gall. (unguento frigrante galleno)	1	—	—	—	—
240) Defensivo	2	—	—	—	—
241) Egipciano	—	6	—	—	—
242) de tosilicon	1	—	—	—	—
243) Grasso ircino (?)	1	—	—	—	—
244) Cer ^{to} (cerrotto) dio palma	7	—	—	—	—
245) de betonichca	2	6	—	18	—
246) barbaro	—	6	—	—	—
247) Ogli de anedo (aneto)	6	6	—	—	—
248) „ de absintio	2	6	—	—	—
249) „ violado	6	6	—	—	—

	libre	onze	drame	Lire	Soldi
250) „ de vio bianchco	5	6	—		
251) „ de rutta	4	6	—		
252) „ de mentta	4	6	—		
253) „ volpin (ulpin?)	1	6	—		
254) „ de mastici	3	—	—	153	—
255) „ de codogni	1	6	—		
256) „ laurin	8	—	—		
257) „ de capoci	1	6	—		
258) „ mentin	3	6	—		
259) „ rosato	16	—	—		
260) „ de camomilla	11	—	—		
261) Una cassa dipenta vechia	—	—	—	5	—
(Od broja 231—61 lira:)				225	10
262) Legnio santto	7	—	—	—	?
263) Sassafras	1	3	—	8	—
264) Rhab° (rhabarbaro= rheum)	—	4	4	24	—
265) Mastici in sorte	1	7	—	8	—
266) Tormentinlla	—	8	—	8	—
267) Micha	—	3	—	4	16
268) Timo cretico	—	4	—	?	—
269) Grana	—	3	—	4	—
270) Mirab. deversi (mirobolani diverse)	1	4	—	12	—
271) Legno aloe	—	1	—	8	—
272) Colo quinsida	2	6	—	16	—
273) Rose seche	2	—	—	—	—
274) Nemphari	—	—	—	1	—
275) Fen greci	6	6	—	3	—
276) Sandali citrisi	—	2	—	2	—
277) Detti rosi	—	2	4	?	—
278) Cassi in cana	6	—	—	28	—
279) Tamarindi	3	—	—	4	—
280) Virole seche	—	—	—	?	—
281) Aloe epetaticcho (epente- tico)	—	6	—	6	—
282) Assa fetida	2	6	—	6	—
283) Incenso	3	8	—	11	—
284) Sena monda	1	—	—	4	—
285) Detta meruda (?)	1	2	—	?	—
286) Ermodatili	—	2	—	?	—
287) Zafaran d' aquilla	3	10	—	17	?
288) Semenze de stacconi et aloe diverse sorte	—	—	—	5	—
289) Cantarelle	—	6	—	?	—
290) Belzuin (benzoino?)	—	7	—	7	?

	libre	onze	drame	Lire	Soldi
291) Terebinto de cipro	—	8	—	2	—
292) Mumia (biljka sa Krita)	—	5	—	?	—
293) Ellebero (elleboro) negro	—	4	—	?	—
294) Detto bianchco	—	3	—	?	—
295) Valeriana	—	4	—	?	—
296) Ireos	—	6	—	?	—
297) Ciperi	—	1 1/2	—	?	—
298) Rubia tintura	—	2	—	?	—
299) Squille No 7	—	—	—	?	—
300) Sbiacha in pan	3	6	—	?	—
301) Colofonia	3	—	—	?	—
302) . . . ? (pocepano)					
303) . . . ? (pocepano)					
304) Capelli de vero No 7				10	—
305) Doi bocete de recepiente				1	—
306) Scatole longe de albeo No 6				3	—
307) Un sboragin				7	—
308) Un ferro de preatacar (?) il bolanzon				4	—
309) Una cassela da balcon de albeo				12	—
310) Una carega de nogera da pozo				5	—
311) Un bozolao de pionbo pesa	6	6	—	3	—
312) La insegna de san Triffon	—	—	—	6	—

ELLETUARI

313) Ell° (elletuario) indo ma- gior lire 18 la libra	1	1	—	19	—
314) Detto minor	—	10	—	15	—
315) Trifera magna	1	8	—	30	—
316) Detto da bacis lauri	1	3	—	22	—
317) Dia catolic°	1	1	—	19	—
318) Detto de suco de rose	1	3	—	32	—
319) Dia prunis (?)	1	2	—	21	—
320) Dia phinicon	1	3	—	22	—
321) Confecionis hameh (ha- mech)	—	6	—	7	—
322) Elletuario linimento	1	2	—	21	—
323) Dia sena	—	3	—	4	—
324) Detto rosato mesue (?)	—	4	—	14	—
325) Philonio romano	—	2	—	4	—
326) Cassia pro clisteri	—	1 1/2	—	2	—
327) Terichca fina	1	3	—	25	—
328) Cepera logodicen (?)	—	6	—	9	—
329) Detta pigra	—	6	—	9	—

	libre	onze	drame	Lire	Soldi
330) Detta magna	—	4	—	6	—
331) Elletuario liton triponis .	1	4	—	24	—
332) Susini pp ^{ti} (preparati) . .	2	—	—	6	—
333) Corniolata	2	—	—	?	?
334) Zuc ^o (zucara) rosato . .	2	7	—	?	
335) Cons ^a (conserva) de violle	1	3	—	?	
336) Detta de antos	—	6	—	?	
337) Agro de cedro	1	2	—	?	
338) Cons ^a (conserva) de bora- gine	1	—	—	?	
339) Zenzero conditto	1	6	—	?	
340) Cons ^a (conserva) de betto- nichca	—	6	—	?	
341) Pizolle (pirole ?) de per- madatili	—	2	2	?	
342) Detto de aloe	—	1	6	?	
343) V... de... (poserano) . .	2	—	7	?	

[Notar je zaključio:]

1632 adi 23 magi presentata per il signor Nicolo Zarich, spicier, et disse d' haver stimato per conscienza et in maggior summa di quello haveva presentato il signor Antonioli nel primo suo inventario per haver trovato più robbe nella sua botega (LXXXVI, fol. 147—52).

ЛЕКАРСТВА И ПОСУДА КОТОРСКОЙ АПТЕКИ ИЗ 1632 ГОДА

Ристо КОВИЯНИЧЬ

В течение всего времени существования сербского средневекового государства Котор был в его границах. В эпоху неманичей Котор пережил период культурного и политического расцвета. Он был тогда главной гаванью Сербии и поддерживал непосредственные связи с южной Италией. Через него проходило непосредственное и самое сильное западное влияние на Сербию. Котор дал Сербии лучших дипломатов а также архитектора, создавшего знаменитый памятник сербской средневековой культуры — монастырь Дечане. Благодаря приведенным причинам Котор мог создать свою медицинскую культуру, схожую с городами Италии. По этим причинам он очень рано имел городских врачей и городские аптеки. Несмотря на то, что в архивном материале Котора, сохранившемся с 1326 года, эпохи Стефана Уроша III Неманьича нет упоминаний об аптеке, это еще не означает, что в нем таковой не существовало до этого периода. Самое старое упоминание об этом имеем из 1326—1327 г. Первый аптекарь, как и вообще в большинстве случаев, был по происхождению из Италии, но между аптекарями упоминаются и люди местного происхождения (Ратко

Озреничь, Николай Заричь и т. д.). Во время венецианской оккупации сербского побережья, снабжение аптек, как лекарствами, так и инвентарем, происходило главным образом из Венеции, но контроль аптек находился в руках городских врачей. Список лекарств и инвентаря составлен в 1632 году, когда собственником аптеки был Николай Заричь. Число лекарств и инструментов (в общей сложности 343) лучше всего говорит об устройстве и снабжении лекарствами которской аптеки в прошлом.

Которская аптека являлась самой старой аптекой на территории старого сербского государства, и вместе с аптекой в Дубровнике, одной из двух старейших аптек, существовавших на территории югославских государств средних веков (Сербия и Дубровник) в эпоху их политической независимости. Потому ее прошлое является значительным вкладом и историей югославской медицинской культуры.

DRUGS AND VESSELS IN THE PHARMACY AT KOTOR DATING FROM 1632

Risto KOVIJANIC

During the whole period of existence of the mediaeval Serbian state Kotor was within its boundaries. During the rule of Nemanjići it reached its greatest cultural and political height. Kotor was at that time the principal seaport of Serbia and kept a direct contact with southern Italy. It was at the same time the channel for the direct and strong occidental influence on Serbia. Kotor gave to Serbia its greatest diplomats as well as the architect for the most famous monument of the mediaeval Serbian culture — the monastery of Dečani. Oving to these circumstances Kotor was able to build up its medical culture in the same way as the Italian cities. For that reason Kotor had very early its city doctors and the city pharmacy. Despite the fact that Kotor has preserved historical material since 1326, from the time of Stefan Uroš III Nemanjić, this can by no means exclude the presence of a pharmacy in the city prior to that period. The oldest available document on that subject dates from the year 1326—1327. The first pharmacists as well as most of them in general were of Italian origin, but some pharmacists of Serbian origin are also being mentioned (Ratko Ozrenić, Nikola Zarić etc). During the Venetian occupation of the Serbian littoral the supply for the pharmacy, drugs as well as other things, were provided in Venice, while the control of its work was exercised by the city doctors. A list of drugs and of the inventory was made in 1632, when the proprietor of the pharmacy was Nikola Zarić. The abundance of drugs and of the instruments (343 pieces in all) clearly speaks about the organisation and drug supplies of the Kotor pharmacy in the past.

As the pharmacy at Kotor represents the oldest pharmacy on the territory of the mediaeval Serbian state and — together with the pharmacy at Dubrovnik — one of the two oldest pharmacies which existed on the territory of the Yugoslav mediaeval states (Serbia and Dubrovnik) at the time of their political independence, its past is a significant contribution to the Yugoslav medical culture.